

Антихрист, мої панове та любі слухачі, повинен бути з Данового коліна.

Народиться він у Вавилоні. Наприкінці світу прийде, три і пів року правити буде. У Єрусалимі храм збудує, усіх царів опанує, Церкву Божу зруйнує. Чинитиме дивні речі, їздитиме на вогненній печі. Побачивши його рани, обмануться християни. Прибуде з мечем і вогнем, а силою його буде блюзнірство, а раменом його — відступництво, а десницею його — погибель, а шульгою — п'ятьма. Лице його — як у дикого звіра, чоло високе, брови зрослі... Праве око його — як зоря, що встає на світанні, ліве непорушне, як у kota, зелене, з двома, замість одної, зіницями. Ніс його — як прірва, губи на лікоть, зуби на п'ядь. Пальці його — як залізні коси...

Агов, агов! І чого се кричати на убогого, вельможні? Чого це відразу погрожувати? За що, за які провини? Що страхаю? Що блюзню? Що, як той крук, каркаю? Аж ніяк, мої ласкаві панове, аж ніяк не каркаю! Правду кажу, правду святу і чисту, великими отцями Церкви підтверджену. Ба, і в Євангеліях доведена! То й що, що в апокрифічних? Цілий цей світ апокрифічний.

Що це ти там несеш, мила дівчино? Що це там таке у кухвах піниться? Чи не пиво, бува?

Ех, знамените... Свидницьке, не інакше...

Егей! А погляньте-но у віконце, вельможні! Чи мене, старого, зір не підводить? Чи то мені тільки здається, чи

таки й справді нарешті сонечко крізь хмари пробивається? Далєбі, так! Кінець, кінець скоро настане сльоті та негоді. Достоту, глядіть-но лишень, ось і сяйво світ заливає, спливає з небес золотим стовпом. І ото світлість стає велика...

Lux perpetua.

Хотілося б отакої. Вічної. Хотілось би.

Як ви кажете? Що раз кінець сльоті, то годі сидіти в корчмі, час квапить у путь? Що раз так, то замість базікати, слід би чимшвидше розповідь закінчувати? Дорозказати, як-то воно далі було з Рейневаном і з його коханою Юттою, з Шарлеєм і Самсоном у тоті часи, часи тамтих лютих воєн, коли-то кров'ю стікали і від пожарищ чорніли землі Лужиць, Шльонська, Саксонії, Тюрінгії і Баварії? Атож, вельможні, атож. Розповім, бо й розповідь сама природним її трибом до кінця наближається. Хоча ще й те мушу вам оповісти, що як ся до щасливого або веселого закінчення розповіді готуєте, страшно вам розчаруватися доведеться... Що-що? Що знову страхаю? Каркаю? Ну, а як тут, скажіть-но лише, не каркати? Коли такі страшні речі у світі чиняться? Коли по всій Європі, ви тільки погляньте, битва за битвою? Коли в кожній зі сторін світу діється рихтик за пророчими строфами Овідія Назона:

Зблиснуло згубне залізо й ще згубніше золото — й тут же
Встала, жаждива до них, невсипуца Війна'.

Під Парижем кров не висихає на мечах французів та англійців, бургундців та арманьяків. Весь час, як у про-

Публій Овідій Назон. «Метаморфози», кн. 1, р. 141–142. Переклад А. Содомори. (Тут і далі примітки, позначені римськими цифрами, — від перекладача, якщо не вказано інше. Примітки автора позначені арабськими цифрами й подані в кінці книжки).

цитованого Овідія, вбивства і пожежі на французькій землі, весь час війна. Сто років вона триватиме, чи як?

Англія кипить заколотами, Глостер на ножах з Бюфортами. Буде з того, ой, буде, згадаєте мої слова, якесь зло межі Йоркнами і Ланкастерами, межі Білою і Червоною Трояндами.

У Данії гримлять гармати, Еріх Поморський воює з Ганзою, веде затятий бій проти князів Шлезвігу і Гольштейну. Цюрих виступив зі зброєю проти кантонів, підриває єдність гельветського союзу. Медіолан бореться з Флоренцією. На вулицях Неаполя шаленіють загарбники, солдати з Арагону і Наварри.

У московському князівстві гуляють меч і смолоскип, Василій — у запеклих сутичках з Юрієм, Дмитрієм Косим, Шемякою. *Vae victis!*¹ Переможені плачуть червоними слізьми з кривавих очниць². Мужній Янош Гуняді успішно б'ється з турками. Тиснуть діти Арпада! Але висить, як той дамоклів меч, уже тільк півмісяця над Трансільванією, над долинами Драви, Тиси і Дунаю. Писана, ой, писана мадярам жалюгідна доля болгар і сербів.

Венеція аж холоне від страху, коли Мюрад II закривавленим ятаганом вирізає Епір і Албанію. Візантійська імперія скоротилася до розмірів Константинополя, Іван VIII і його брат Костянтин з тривогою поглядають з мурів, видивляються, чи часом осман не надходить. Миріться,

Горе переможеному (лат.).

Йдеться про Юрія Дмитровича (1374–1434), сина Дмитрія Донського, з 1425 року — лютого ворога Василя II Васильовича (1415–1462), а також про Василя Косого (р. н. нев. — 1448), князя звенигородського, і Дмитрія Шемяку (1420–1453), князя Галича-Костромського (обидва — сини Юрія Дмитровича). Дмитрій Шемяка у 1446 році взяв у полон і осліпив Василя II — великого князя московського, прозваного через це Темним. Василій Косий був осліплений у 1436 році. Отже, автор згадує тут факти, які мали місце упродовж кількох десятиріч.

християни Сходу і Заходу, перед лицем спільного ворога!
Миріться і єднайтеся!

Але вже, мабуть, запізно...

День гніву...

Пророкував цар Давид у псалмах, провістила поганська віщунка Сивілла. Як побачите, що брат брата видає на смерть, що діти повстають проти батьків, що дружина покидає чоловіка, що один народ викликає війну проти другого народу, що на всій землі — голод великий, несусвітні моровиці і численні нещастя, тоді знатимете, що кінець близький... Га? Що кажете? Що те, що я тут перелічив, діється повсякчас, буденно і безнастанно? І що не тільки останнім часом, а століттями, знову і знову? Хе, маєш рацію — як ващець, шляхетний пане лицарю з Габданком на гербі, так і ти, шановний фратере від святого Франциска. Маєте рацію, киваючи головами і корчачи мудрі міни, також і ви, зацні панове, і ви, побожні ченці, і ви, добрі купці. Маєте рацію. Всюди зло і злочини. Щодня братовбивство, повсюдно віроломство, весь час кровопролиття. Воістину, прийшов се вік зради, гвалту і насильства, вік неперервної війни. То як же, коли таке навколо діється, розпізнати, чи то вже кінець світу, чи ще не вже? За чим се оцінити? Які се знамення покажуть, які *signa et ostenta*?¹

Бачу, все головами киваєте, зацні панове, добрі міщани, доброчесні монахи. Знаю, що думаєте, бо й сам не раз над сим задумувався.

А може, гадав я собі, воно станеться без сигналу? Без сполоху? Без попередження? Отак-от просто: йоб!

¹ Знамення і чудеса (лат.).